

۴، دکتر سیدمحمد سیدمیرزایی ۳، دکتر حبیبالله زنجانی ۲ دکتر مصطفی ازکیا ۵ دکتر هادی برغمادی

چکیده سازمان ملل، گزارش توسعه ای را با رویکرد به توسعه انسانی منتشر کرد و از اواسط این ۱۹۹۱ در اوایل دهه دهه، به ویژه در پی صدور بیانیه ی آمستردام، مؤلفه های مربوط به توسعه اجتماعی نظیر سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی به ادبیات توسعه راه یافت. این پژوهش با هدف بررسی توسعه اجتماعی در شهر تهران و با سخنانش دو متغیر اصلی توسعه اجتماعی (سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی) در این شهر انجام شده است. نوع مطالعه از نظر مسیر توصیفی عرعی تبیینی، از نظر هدف کاربردی، از نظر میزان پراپی پان و از نظر زمانی م طعی بوده که با استفاده از روش پیمایش به گردآوری داده ها اقدام شده است. جامعه آماری پژوهش را کلیه ساکنان شهر تهران و نفر از ساکنان این شهر تشعکیل داده اند که با روش نمونه گیری طی های متناسب با حوم، ۱۱۰۰ نمونه را نمونه ها انتخاب و با اسعقاده از ابزار پرسعش نامه پژوهشع ر سعاعته، که اعتبار آن با اسعقاده از اعتبار صععوری و ارزیابها و پایایی آن با اسعقاده از پایایی همسانی درونی سنویده شده است، داده ها گردآوری شده اند. یافته های پژوهش نشعاع می دهد که متغیر کیفیت زندگی و سعرمایه اجتماعی هر یک در سععطن معناداری رابطه مستقیم و مثبت با توسعه اجتماعی داشته و. ازایش هر یک از این دو متغیر باعث ازایش سطن توسعه ۱۰/۱ اجتماعی شهر تهران و کاهش هر یک موجب کاهش آن واهد شد. هرچند که نتایج این پژوهش از تاثیر بیشعتر کیفیت زندگی نسعیت بر سعرمایه اجتماعی در ازایش یا کاهش میزان توسعه اجتماعی این شهر تاکید دارد (با توجه به نتایج رگرسون چند متغیره)، اما توانا بودن تاثیر این دو متغیر بر توسعه اجتماعی شهر تهران را نمی توان نادیده گرفت. ازایش سطن توسعه اجتماعی شهر تهران نیازمند ارتقاء هم زمان سطن این دو متغیر است.

کلید واژه ها: توسعه اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی، شهر تهران
این پژوهش با حمایت مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهررداری تهران انجام شده است. نویسنده مسئول: استاد دانش آه آزاد اسلامی، واحد علوم و MAZkia@Azkia.ir تحیات تهران، گروه جامعه شناسی. دانشیار دانش آه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحیات تهران، Ha ۳ گروه جمعیت شناسی - zanjani@yahoo.com استاد دانش آه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحیات تهران، گروه Seyedmirzaie@yahoo.com جمعیت شناسی. دانشووی دکترای جامعه شناسی اقتصادی و توسعه دانش آه ۵ آزاد اسلامی، واحد علوم و تحیات تهران H_Barghamadi@yahoo.com

فصلنامه پژوهش ۴۴ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

مقدمه ۱۲ اصطلاح توسعه که به صورت فراگیر پس از جنگ جهانی دوم مطرح شده است را در لغت می توان معنای خروج از "لغاف" نظریه بیان نمود. در قالب جامعه نوسازی لغاف همانة سنتی و فرهنگ و ارزش اسه ای مربوط به آن مرحله است که جوامع برای متجدد شدن باید از این سنتی خارج شوند. از چند جمله نکات مهم و قابل اشاره در مورد توسعه، ارزشی تلقی شدن توسعه، و بعدی بودن است ۲ پیچیدگی آن، و ارتباط و نزدیکی با مفهوم بهبود (۱۳۸۷) ازکیا و غفاری، هم چون بسیاری از پدیده های مطرح شده در علوم انسانی، از مفهوم توسعه نیز تعریف های فراوانی وجود دارد. مایکل تودارو آن را (توسعه را) جریانمی چندمی بعدی داند که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق دانسته است (۱۳۸۰) ازکیا، (از نظر تودارو توسعه در همة (۱) جوامع باید به دنبال دسترسی بیشتر به امکانات تداوم بخش زندگی چون خوراک، مسکن، ... بهداشت و بالا رفتن سطح زندگی با افزایش درآمد، ایجاد زمینه و... اشتغال، آموزش بهتر و (۳) گسترش دامنه انتخاب های اقتصادی و اجتماعی افراد و ملت ها، با رها کردن آنها از قید وابستگی و... باشد. بدین ترتیب در کنار رشد اقتصادی، مسایلی چون خودکفایی، عدالت اجتماعی، برابری و بهبود کیفیت زندگی نیز دارای اهمیت است (۱۳۸۴) کلانتری و گنجی، ۳ دودلی نیز توسعه را تغییر در وضعیت فقر، بیکاری و نابرابری دانسته و کاهش چشمگیر در این سه زمینه را از نشانه های توسعه در یک کشور و یا یک منطقه عنوان نموده است (کلانتری، ۱۳۸۸). اندیشمندان دیگری در حوزه ۴ توسعه چون دادلی سیرز ۴ برنشتاین، ۷ پیتر دونالدسن و میسرا، تعاریفی از توسعه ارائه داده اند که در این بودنیف نیز چند بعدی بودن، ارزشی بر تلاش (ای) ایجاد تغییرات اساسی در ساخت، (دستیابی به آن های اجتماعی و تلاش برای دستیابی به زندگی بهتر مفاهیم مشترک آن است) ها برای تعریف توسعه، (۱۳۸۰) ازکیا، به می طور کلی ت توان توسعه را هماهنگی و - بامان - کمی و دن - کیفی و نت شد در اخص های

Development 2. Improvement 3. Dudley 4. Dudley Sears . ۱

Bernstein 6. Peter Donaldson 7. Misera . ۵

اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... عنوان نمود. به این معنا که در بخشی از جامعه اگر امکانات فیزیکی، کالبدی و کمی (سخت افزار) همزمان و پیوسته با بخش غیر فیزیکی و کیفی یا همان ساخت جامعه های موجود در نرم (می افزار) حرکت نماید، توان از توسعه یافتگی سخن به میان آورد نزدیکی تعریف بالا با نوسازی هم (مدرنیسم) نیز به دلیل مطرح شدن هم زمان این مفاهیم و چنین ریشه نظری های ایست که مفهوم توسعه در نظریه نوسازی داشته است. حال اگر این توأم بودن بخش عینی و ذهنی را در هر یک از حوزه های زندگی انسانی مورد توجه می ردهیم توان از توسعه توسعه اقتصادی، توسعه انسانی، توسعه اجتماعی، به فرهنگ و ... سخن. میان آورد در مورد لزوم همزمانی رشد در بخش های سخت نرم افزاری و افزاری برای استفاده از اصطلاح توسعه می به توان توسعه طور مثال به مفهوم توا فرهنگی اشاره نمود که به لزوم بودن مراکز فرهنگی به عنوان امکانات فرهنگی در کنار کیفیت، چگونگی فعالیت، میزان استفاده از این مراکز و ... اشاره دارد. این همزمانی امکانات عینی و ذهنی در تمامی حوزه های دیگر زندگی، سیاست، اقتصاد و ... را در تعریف کلی می توان توسعه سیاسی، اقتصادی و ... بدون نوان نمود. شک وجود سازمان گروه ها، نهادها و مردمی های (بدون حضور مشارکت اجتماعی واقعی همراه با آزادی بیان، عدالت و برابری، قدرت ایجاد تغییرات را نمی توان توسعه سیاسی دانست و حوزه به همین صورت در سایر ساها نیز به صرف وجود امکانات و ختار و سازمان و نبود روح حاکم بر آن. ها سخن از توسعه گفتن کاری بیهوده است تحقق توسعه حوزه) در معنای کلی آن و در های مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی (در جوامع موسوم به جهان سوم به مراتب دشوارتر از کشورهای پیشرفته است. به طور مثال شهرنشینی در جهان سوم همراه است با ناهمگونی، بی قراری و رشد شدید و ناموزون به دلیل نرخ بالای مهاجرت روستایی) (کنده شدن از روستاها (و مناطق شهری کوچک و حاشیه ای به شهرهای مرکزی و رشد حاشیه آسیب نشینی که بی ها و نظمی بی های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شماری را به همراه خود خواهد داشت ازک) ۱۳: ۱۳۸۷) یا و غفاری، (امروزه شهرنشینی به عنوان فرایندی جهانی مطرح است که کشورهای جهان سوم به صورت فزاینده به ای سوی آن کشیده شده. اند نسبت شهرنشینی ایران نیز به همین دلیل در سال های گذشته رشدی روزافزون داشته است و از ۳۱'۴ درصد در سال ۱۳۳۵ درصد در سال ۱۳۴۵، ۴۷، ۱۳۵۵ درصد در سال ۵۴'۳، ۱۳۶۵ درصد در سال سال ۶۱'۳، در ۱۳۷۵ درصد در و سال ۶۸'۵ نهایت ۱۳۸۵ درصد در رسیده است (۱۳۹۰) (فتحي).

فصلنامه پژوهش ۴۶ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

باتوجه به بالا بودن درصد شهرنشینی در ایران و روند رو به رشد آن و وجود فرهنگ های مختلف در کنار هم در شهرهای ایران و به خصوص شهر تهران به دلیل مهاجرت از سایر شهرها به آن لازم است تا سطح توسعه اجتماعی این شهر به عنوان یکی از شاخص های با اهمیت در دوران کنونی که توجه به مفاهیمی چون پساتوسعه در کانون توجه اندیشمندان توسعه قرار گرفته است مورد سنجش قرار گیرد. علاوه بر این، توجه بیش از حد به توسعه شد (در مفهوم گسترش کالبدی و فیزیکی (و نبود توجه لازم به متغیرهای اجتماعی از سوی شهرسازان و به کارگیری شاخص های کمی برای سنجش توسعه در شهرهای ایران و به خصوص شهر تهران با ویژگی های ۸ بسیار متنوع اجتماعی و فرهنگی و با جمعیتی نزدیک به میلیون ۱۳۸۵ فر در سال) (فتحي، ۱۳۹۰ منطقه ۲۲ (که در مربع ۷۳۰ شهری به مساحت تقریبی کیلومتر) سایت شهرداری تهران، ۱۳۹۲) آبان (سکونت دارند، دلیل دیگری است برای توجه به این مفهوم در شهر تهران با تکیه بر مطالب ارائه شده، توسعه اجتماعی در شهر را می توان توسعه ای دانست مبتنی بر نیازهای حیاتی و اجتماعی مشترک انسان ها همچون آزادی، امنیت، برابری، عدالت، انسجام، فقرزدایی، اشتغال، گذران سالم اوقات فراغت (۱۳۸۴) (کلانتری و گنجی، تلاش هایی برای سنجش هر یک از این متغیرها توسط پژوهشگران حوزه علوم انسانی صورت گرفته است و هر یک از این پژوهشگران به بررسی یکی از این متغیرها در شهر تهران پرداخته اند که از آن جمله می توان بررسی سرمایه تهران اجتماعی در شهر ۱۳۸۴) (فیروزآبادی، اعتماد،) اجتماعی در شهر تهران ۱۳۸۶) (مقبولی اقبالی، امنیت در شهر تهران، (۱۳۸۵) رضوان، (و توسعه شهر تهران (پژوهش ۱۳۷۸) احمدی، اشاره نمود. این هر ها توسعه چند به یک یا چند متغیر اجتماعی پرداخته اند، اما بررسی همزمان این متغیرها و تاثیر آن بر ها یکدیگر دارای اهمیت فراوان است. در این پژوهش سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی به عنوان دو متغیر اصلی که بسیاری از شاخص های مورد بررسی در پژوهش های صورت گرفته در مورد توسعه اجتماعی را در دل خود جای داه است انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته است. به می این ترتیب توان پرسش اصلی این مقاله را چنین عنوان کرد توسعه اجتماعی در شهر تهران در چه سطحی است و عوامل موثر بر آن کدامند؟

توسعه اجتماعی مفهوم توسعه سابقه اجتماعی ۱۹۹۵ چندان ندارد و این مفهوم برای اولین بار در سال در توسعه « کنفرانس دانمارک توسعه « اجتماعی کپنهاک در مجامع جهانی مطرح شد. در ابتدا اجتماعی به معنی مبارزه با فقر مطرح شد. به هر صورت، مفهوم روشنی از توسعه اجتماعی در دست نیست و مفاهیم گوناگونی وجود دارد و از دیدگاه های متفاوت معنای مختلفی را داراست. رویکرد با این وجود های مرسوم در توسعه اجتماعی تقریباً یک هدف را مورد توجه قرار داده است و آن تحقق رفاه و امنیت اجتماعی (۴۷: ۱۳۸۸) (تولایی، از سوی دیگر در بحث توسعه نی اجتماعی ز مانند بسیاری از دیگر مفاهیم اقتصادی و اجتماعی، دودیدگاه عمده ی رفاه نظریه گرا و مارکسیستی وجود دارد. رفاه پردازان گرا مفهوم توسعه اجتماعی را در حرکت به سوی کیفیت بهتر زندگی می نظریه دانند، در حالی که پردازان مارکسیستی در بحث توسعه ارزش ی اجتماعی بر به های می رابری اجتماعی تاکید . کنند برخی متفکران، افزایش ظرفیت و توانایی مردم برای فعالیت مداوم در راستای تأمین رفاه خود و جامعه، و توسعه و تحول نهادهای اجتماعی در جهت رفع نیازهای مردم در تمام سطوح (به ویژه سطوح پایین (را دو بعد اصلی توسعه می اجتماعی دانند؛ به طوری که در این فرایند روابط میان مردم و نهادهای اجتماعی و استفاده از منابع موجود در جامعه، تعادل میان نیازهای کمی و کیفی جامعه پدید می آید. (۶: ۱۳۹۰) (مجمع تشخیص مصلحت نظام، توسعه ۱۳۸۷) ازکیا و غفاری نیز (می اجتماعی را از مفاهیمی شیو دانند که با چگونگی و هی زندگی افراد یک جامعه پیوندی تنگاتنگ دارد و در ابعاد عینی بیشتر ناظر بر بالابردن سطح زندگی عمومی از طریق ایجاد شرایط مطلوب و بهینه در زمینه های فقرزدایی، تغذیه، بهداشت، مسکن، اشتغال، آموزش و چگونگی گذران اوقات فراغت است. توسعه اجتماعی در پی ایجاد بهبود در وضعیت اجتماعی افراد یک جامعه است که برای تحقق چنین بهبودی در پی تغییر در الگوی های دست و پاگیر و زاید رفتاری، شناختن و روی مطلوب آوردن به یک نگرش، آرمان و اعتقاد تر است که بتواند پاسخگویی مشکلات اجتماعی باشد. (۴۷: ۱۳۸۷) ازکیا و غفاری، در نهایت در تعریفی دیگر که به چهارچوب ذهنی نویسنده در این پژوهش نزدیک است، توسعه می اجتماعی را بیان توان گر کیفیت سیستم اجتماعی در " نهادسازی و تقسیم مجدد نقش اجتماعی های " برای حصول به "اجتماعی عدالت " و "اجتماعی یکپارچگی و وفاق " و بالا

فصلنامه پژوهش ۴۸ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

بردن " سطح زندگی کیفیت " و ارتقا "جامعه کیفیت افراد " و افزایش " ضریب امنیت اجتماعی" دانست. (۲۵۴: ۱۳۸۰) (شمعدانی حق، شاخص توسعه های اجتماعی اهداف و سیاست های مفاهیمی چون توسعه اقتصادی و توسعه ی سیاسی بر اساس شرایط و مراحل توسعه تا حدود زیادی تعریف شده است. گرچه مشاهده می شود که این ملاک ها غیر قابل اتکا بوده و در مواردی پیامدهای نامناسبی به بار آورده است. اما تجربیات گرانمایی در زمینه تکنیک های سنجش این مفاهیم و نیز تهیه و اجرای طرح هایی در همین راستا در دسترس است. در مقابل فرموله کردن معیارها، راهبردها و خط می مشد تو های عه سی اجتماعی پیچیدگی های خاصی را داراست و تجربیات تئوریک و علمی و راهکارهای اجرایی ارائه شده در این خصوص، از پختگی لازم و کافی و از دقت بالایی برخوردار نیست، از همین رو کوشش در جهت تبیین مفهوم و اهداف توسعه اجتماعی و مدرن نمودن ضوابط سنجش و فرموله کردن تکنیک ها و راهبردهای اجرایی وظایف متفکران علوم اجتماعی و مورد نیاز فوری جوامع در حال توسعه است. (۲۵۱: ۱۳۸۰) (شمعدانی حق، شاخص های توسعه دیدگاه اجتماعی در های صاحب نظران جامعه شناسی کلاسیک و معاصر به طور ضمنی و صریح مطرح شده است. دورکیم با دسته به بندی جوامع سنتی و صنعتی یا مدرن به ویژگی هر دو می پردازد که تخصص، انسجام، و نظم ارگانیک در جوامع مدرن به عنوان شاخص توسعه های اجتماعی قابل تامل. (۶۳: ۱۳۸۸) (تولایی، به می طور کلی توان شاخص های توسعه اجتماعی را به دو دسته ی کمی و کیفی تقسیم کرد عمده ترین شاخص های کیفی توسعه جامعه ای اجتماعی، عبارتند از: آزادی انتخاب یک (به این معنا که جامعه برای برآوردن خواسته راه های خود حل های مختلفی را در اختیار دارد و از آزادی انتخاب برخوردار است؛ آرمان نو های سازی) شامل منطقی برنامه بودن ریزی اقتصادی اجتماعی، برابری اقتصاد - اجتماعی و نمادها و برداشت های اصلاح شده است که برای رشد پایدار اقتصادی اراد - اجتماعی لازم است؛ (سیاسی هدف) منظور از آن تصمیم قاطعانه، آگاهانه، دار، مستقل، نتیجه گیری انتخاب ها و های مشخص سیاسی در زمینه هایی نظیر از بین بردن نابرابری، فقر بیکار و ی از طریق اصلاحات مختلف در ساخت های اجتماعی، اقتصادی و نهادی است؛ (عزت نفس نظام) هنگامی که نهادها و های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در هر جامعه، در جهت افزایش احترام، ارتقا، کمال و خود تصمیمی مردم آن جامعه فعالیت کنند، سبب می شود تا با

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

۴۹

رشد عزت نفس مردم، آنها به خود و جامعه احترام بگذارند و ضمن احترام به آزادی خود و دیگران، بتوانند عقاید مخالف خود را تحمل کنند (و ثبات و امنیت جامعه مجمع) تشخیص (۱۳۹۰ مصلحت نظام، (۱۳۹۱ و لشکری، عمده شاخص ترین توسعه های کمی اجتماعی نیز عبارتند از: تولید ناخالص سرانه؛ امید به زندگی در بدو تولد؛ نرخ رشد

جمعیت؛ نرخ مرگ و میر کودکان؛ نرخ باسوادی؛ بهداشت و درمان؛ آموزش و پرورش؛ اشتغال کامل؛ توانمند سازی زنان؛ کیفیت زندگی (مجمع تشخیص مصلحت خدمات ۱۸: ۱۳۹۰ نظام،)؛ نوآوری و خلاقیت و منابع اجتماعی تولید کالا یا (۱۳۹۱) (شکری، ۱۳۸۸) در جایی دیگر تولایی (نیز شاخص های کمی توسعه اجتماعی را سطح زندگی، سطح بهره وری، میزان رشد جمعیت، میزان بار تکفل، امید به زندگی در بدو تولد، میزان باسوادی، میزان مرگ و میر کودکان، توزیع درآمد، مشارکت در فعالیت های اجتماعی، میزان پوشش انواع بیمه، منافع اجتماعی. تولید کالا یا خدمت و نوآوری یا خلاقیت عنوان کرده است با توجه به ارائه شاخص توسعه های کمی و کیفی می اجتماعی اشاره شده در بالا، توان به شاخص پیش ۱۳ هایی اشاره نمود که از سوی سازمان امور پیشرفت اجتماعی به عنوان شرطهای (الزامات) پیشرفت اجتماعی که با این فرض (توسعه بخش اجتماعی یکی از های زیرین مفهوم پیشرفت اجتماعی است (مطرح شده است. شاخص اندازه SPI) پیشرفت اجتماعی (گیری می که کند تا چه حد کشور نیازهای اجتماعی و محیطی شهروندان خود آورده فراهم است. پنجاه و دو شاخص در زمینه های نیازهای اولیه انسانی، بسترهای رفاه و فرصت ها، عملکرد نسبی ملت نشان ها را می دهد. این شاخص زاینده فکر لزوم پیشرفت اجتماعی غیر انتفاعی است و براساس نوشته های و، ۳ داگلاس نورث، ۲ آمار تیاس است ۴ جوزف استیگلیتز بنا شده (۲۰۱۳) سازمان امور پیشرفت اجتماعی، شاخص پیشرفت رفاه اجتماعی یک را جامعه با پیامدهای اجتماعی آن و محیطی به طور مستقیم و نه طریق از عوامل اقتصادی اندازه می گیری کند. عوامل اجتماعی محیطی و عبارتند از امنیت فردی، پایداری اکوسیستم، سلامتی و تندرستی، داشتن سرپناه، بهداشت اولیه، احساس عدالت و اجتماعی، شمول یا تضمین آزادی فردی حق و انتخاب اکونومیست (۵، ۲۰۱۳) بدیهی است که برای سنجش سطح توسعه می اجتماعی در هر جامعه توان براساس معیارهای

Imperative 2. Amartya Sen 3. Douglass North 4. Joseph Stiglitz 5. The Economist

فصلنامه پژوهش ۵۰ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

متناسب و ذکر شده در تعریف توسعه اجتماعی، با دسترسی به آمار و اطلاعات، شاخص های توسعه اجتماعی مناسب را تعریف و تدوین کرد. از جمله شاخص های مطرح شده برای مفهوم توسعه اجتماعی می توان به موارد زیر نیز اشاره کرد: وحدت و وفاق اجتماعی، عدالت اجتماعی، سطح زندگی، امنیت اجتماعی، نظام تقسیم نقش های اجتماعی و وضعیت نهادها و کیفیت افراد و ظرفیت انسانی های (۲۵۵: ۱۳۸۰) شمعدانی حق، با توجه به مطالب بیان شده، در این پژوهش از میان متغیرهای مختلفی که برای توسعه اجتماعی عنوان شده است دو متغیر اساسی یعنی سرمایه اجتماعی (با شد های اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و همبستگی اجتماعی) (و کیفیت زندگی) (با شاخص های احساس امنیت، سلامت جسمانی و روانی، دسترسی به خدمات، رضایت از محیط، احساس برابری جنسیتی و مشارکت اجتماعی) (مورد سنجش قرار گرفته است. مبانی توسعه نظری اجتماعی اصول اولیه نظریه نوسازی (مدرنیزاسیون) از ایده پیشرفت، که اظهار می دارد مردم می توانند توسعه بیابند باعث و خود تغییر جامعه شوند، مشتق شده است. مارکو دو اکتدورسه یکی از اولین افراد تأثیرگذار این نظریه است. این نظریه همچنین بیان می دارد که پیشرفت های تکنولوژیکی و تغییرات اقتصادی می توانند منجر به تغییر در ارزش های اخلاقی و فرهنگی شوند. جامعه شناس فرانسوی امیل دورکیم بر وابستگی متقابل نهادها در یک جامعه و روشی که آن ها با وحدت فرهنگی و اجتماعی در تعامل اند تأکید کرده است. "تقسیم کار اجتماعی" ایوی برن نظریه بسیار تأثیرگذار است (بسته ۲). نیل، ۱۹۸۰: ۴۹-۴۸ (مرور ادبیات توسعه اجتماعی از آغاز شکل گیری آن نشان می دهد که حداقل چهار رویکرد کلی در زمینه های دارد؛ این مفهوم وجود عده اجتماعی «ای از پژوهشگران «توسعه را وجهی از «توسعه و به عنوان مکمل توسعه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی قلمداد کرده اند. گروه دوم مطرح ایده هایی مشابه گروه اول، توسعه اجتماعی را متوازن کننده و پایدار کننده توسعه دانسته اند. در نزد ایشان توسعه هدف اجتماعی به دنبال ایجاد توازن و تعادل بین های مختلف اقتصادی، اجتماعی و کالبدی است و به همین دلیل مبین توسعه چندگانه است. نظر دسد به توسعه اجتماعی و توسعه اقتصادی دو روی سکه توسعه هستند. و از نظر دسته چهارم،

Marquis De Condorcet 2. Nisbet ۱

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

۵۱

توسعه اجتماعی به مثابه یک توسعه کل یکپارچه رویکردی مستقل است که در آن هم اقتصادی لحاظ می شود و هم سایر انواع توسعه سیاسی، فرهنگی. «اجتماعی»... در دیدگاه اخیر پسوند، نه در عرض مفاهیمی مانند اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، بلکه در معنای جامع آن (جامعوی کل ابعاد حیات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی را در بر می گیرد. به این ترتیب توسعه اجتماعی بیانگر فرایندی است که طی آن نیازهای حیاتی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، زیست محیطی و... همه انسان می ها تأمین شود. به عبارت دیگر توسعه اجتماعی به مثابه یک کل یکپارچه نه تنها به عنوان مجموعه تغییر و

تحوالات ساختاری در ساختارهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه تلقی می‌شود. به مثابه یکی از پیامدهای توانایی جامعه در ً شود بلکه اساساً سازمان فرصت‌دهی به توانمندی انسان و منابع مولد برای مواجهه با چالش‌ها و است‌ها از زمان ظهور اندیشه - های توسعه به عنوان یک مسأله دوره جهانی در بعد از جنگ جهانی دوم همواره یکی از هدف‌های امر توسعه، دستیابی به استانداردهای بهتر زندگی و افزایش رفاه اجتماعی بوده است. در گام‌های اولیه براساس این پیش‌فرض که توسعه اجتماعی می‌بایست به عنوان امری متأخر نسبت به رشد اقتصادی در نظر گرفته شود، اولویت و اصالت به رشد اقتصادی داده می‌شد و فرض بر این بود که تمرکز بر رشد اقتصادی از طریق انباشت پسا‌انداز، افزایش سرمایه تکنولوژی‌گذاری در بخش صنعتی و تکیه بر منشاءهای پیشرفته و مدرن افزایش سطح درآمد‌ها و در نتیجه افزایش سطح زندگی و رفاه خواهد بود (مو). (۱۴: ۱۳۸۰: منی، در بحث توسعه اجتماعی مانند دیگر مفاهیم اقتصادی - اجتماعی، دو دیدگاه عمده رفاه‌گرا و مارکسیستی نیز وجود دارد. نظریه رفاه‌پردازان گرامس مفهوم توسعه اجتماعی را در حرکت به سوی کیفیت بهتر زندگی می‌دانند. از این دسته، وارنر « معتقد است توسعه اجتماعی عبارت است از گسترده. » امکانات زندگی مردم در جامعه اما امکانات زندگی قلمرو ویر ۲ ای دارد. ماکس معتقد « است که شانس زندگی عبارتست از امکان دستیابی به شرایط زندگی مناسب‌تر ت » و جریبات سازمان « زندگی شخصی بهتر از نظر بین‌المللی چون سازمان ملل نیز با استناد به گزارش توسعه‌های توسعه انسانی - اجتماعی این سازمان، هدف نهایی ارائه فرصت‌های مناسب به مردم برای زندگی بهتر از طریق دسترسی به تسهیلات آموزشی، بهداشتی، رفاهی، تغذیه، مسکن و غیره است (۲۵۲ - ۲۵۱: ۱۳۸۰: شمعدانی حق،

۱. Warner 2. Max Weber .

فصلنامه پژوهش ۵۲ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

نظریه پردازان غیرمارکسیست در بحث پیرامون توسعه اجتماعی بیشتر بر "اجتماعی رفاه" تأکید هسته‌ورزند و در واقع اصلی توسعه می‌اجتماعی را رفاه دانند. به اعتقاد این گروه صاحب نظران از آنجا که منبع اصلی قدرت و ثروت جامعه نیروی انسانی است، بنابراین تمرکز برنامه‌های توسعه باید بر ارتقاء مهارت‌ها و استعداد نیروی انسانی باشد، از این رو برای دستیابی به توسعه ملی راهی جز توسعه انسانی در چارچوب برنامه‌های رفاه اجتماعی نیست. در تعریف رفاه اجتماعی گفته شده است: رفاه اجتماعی مجموعه شرایط و کیفیت‌هایی است که نیازهای فردی (جسمی و روانی) و اجتماعی آحاد همه جامعه را در حد قابل قبول تأمین کرده و مردم از زندگی در آن شرایط احساس امنیت زیستی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی داشته باشند (رفیعی). (۷۳ - ۷۲: ۱۳۸۰: مدنی، در مقابل این نظر، دیدگاه‌های مارکسیستی بر ارزش‌های مبتنی بر مساوات اجتماعی در بحث توسعه تأکید اجتماعی می‌دکیم ۱۴ کنند. دونگ توسعه درجه اجتماعی را ای از ساختار اجتماعی می‌اجاز داند که به اکثریت محروم جامعه نه تنها تقاضا برای برخورداری از سهم خود از منابع ملی را می‌آورد، بلکه در جهت رسیدن به آن هدف می‌ها را یاری کند. از نظر او اگر مس تغییر ساختاری جامعه در پیری باشد که فرصت‌های لازم را برای دستیابی توده محروم به سهم خود از منابع ملی در اختیار آن‌ها قرار دهد، این مسیر، در اصل همان فرایند توسعه است در واقع فرایند توسعه آن اجتماعی از دیدگاه جامعه‌ها فرایندی است در عاری از استعمار و استثمار اجتماعی (شمعدانی). (۲۵۲: ۱۳۸۰: ق، در بررسی مفهوم توسعه پایوا نظریه ۲ اجتماعی، متفکران دیگری همچون نیز کرده‌پردازی. اندوی افزایش ظرفیت و توانایی مردم برای فعالیت مداوم در جهت توسعه و تحول نهادهای اجتماعی در جهت رفع نیازهای مردم در تمام سطوح، به خصوص سطوح پایین را دو بعد اصلی توسعه می‌اجتماعی بدان داند؛ گونه‌ای که در این فرایند روابط بین مردم و نهادهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی ابزارهای تأمین نیازهای اجتماعی را فراهم کرده و از طریق نهادهای اجتماعی و استفاده از نهادهای موجود در جامعه تعادل بین نیازهای کمی و کیفی جامعه پدید می‌آید. بنابراین از نظر او ارتباطی نزدیک بین توسعه اجتماعی و عدالت اجتماعی وجود دارد و هدف نهایی توسعه اجتماعی دستیابی به جامعه

۱. Dong Kim 2. Paiva .

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

۵۳

انسانی تر از طریق نهادها و سازمان‌هایی است که به طور مناسب پاسخگویی نیازهای مردم باشد (۲۵۲: ۱۳۸۰: شمعدانی حق، از آنچه در مطالب ارائه شده بر می‌آید می‌توان به اهمیت وجود روابط اجتماعی توأم با بهره‌گیری از اعتماد اجتماعی به منظور ایجاد حس همبستگی در جهت مشارکت اجتماعی به منظور دستیابی به زندگی بهتر، پی‌برد. با تکیه بر این سه مفهوم ذکر شده (اعتماد ماعی، همبستگی اجتماعی و مشارکت اجتماعی) می‌توان از مفهوم سرمایه اجتماعی و لزوم وجود آن برای تحقق توسعه سرمایه اجتماعی در جامعه نام برد. بدین معنا که در نبود اجتماعی رسیدن به

رفاه اجتماعی بسیار دشوار به نظر می‌رسد. از دیگر مفاهیم مورد بررسی در توسعه نظریه اجتماعی که در های مربوط به اندیشمندان غیرمارکسیست نیز به آن فراوان اشاره شده و از نمادهای توسعه اجتماعی دانسته می‌شود، مفهوم کیفیت زندگی است. مفهوم کیفیت زندگی ترکیبی از شرایط عینی و ذهنی زندگی را در بر دارد. جنبه ذهنی آن به احساس رضایت به طور عام اشاره دارد و جنبه عینی آن به پاسخگویی به تقاضاهای فرهنگی و اجتماعی برای ثروت مادی، پایگاه اجتماعی، بهزیستی جسمانی و... برمی‌گردد. در مطالعات جهانی، مفهوم کیفیت زندگی را شامل متغیرهای متعددی در حوزه های مختلف اقتصادی، امنیتی، خانوادگی و جمعیتی در نظر می‌گیرند. برای نمونه در مطالعات مرکز اطلاعات ۱۵ اقتصادی در آمریکا این شاخص ها برای کیفیت زندگی در نظر گرفته شده است: بهزیستی سلامت ۲ مادی ۳؛ بهداشت و ثبات و امنیت سیاسی؛ زندگی خانوادگی بر اساس نرخ طلاق؛ زندگی جمعی و اجتماعی بر اساس نرخ حضور در کلیساها و محافل جمعی، عضویت در انجمن اتحادیه های تجاری و ها؛ اقلیم و جغرافیا؛ امنیت شغلی؛ آزادی سیاسی و برابری جنسی (۳۷۳: ۱۳۹۰). عنبیری، به طور کلی به مفهوم کیفیت زندگی نیز می‌توان با دو رویکرد ساختارگرا و عاملیت‌گرا پرداخت. در رویکرد عاملیت گرا، جامعه به عنوان جمع جبری افراد مورد توجه قرار می‌گیرد این می‌گونه تبیین هر چند پذیرد که عوامل فرا فردی برای تبیین مفید هستند اما این عوامل را همچنان به زمینه می‌های فردی فرو کنش برد و بر نقش گری فرد در شکل دهی به فرآیندها

۱. the economist intelligence unit 2. material wellbeing

۳. political stability and security

فصلنامه پژوهش ۵۴ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

تا کید دارد. به عبارت دیگر در این رویکرد، عاملیت فرد در مرکزیت بحث پیرامون کیفیت زندگی قرار دارد یعنی بیشتر ناظر بر ذهنیات، قابلیت توانمندی ها و های افراد است تا شرایط ساختاری اجتماعی یا محیطی. این رویکرد بر مواردی چون تغذیه مناسب، مسکن، اشتغال، مراقبت های بهداشتی، آموزش و امنیت اقتصادی تاکید دارند. در مقابل رویکرد ساختارگرا نسبت به رویکردهای عاملیتی از دو ویژگی متمایز برخوردار است: اول آن که مفهومی کامل و فراگیر از کیفیت زندگی ارائه می‌دهد که تمامی حوزه های را که در بهبود کیفیت زندگی موثرند، در برمی‌گیرد و دوم آنکه بر جامعه به عنوان یک کلیت تمرکز دارد. در این رویکرد برای کیفیت زندگی عناصر سازنده و عوامل ایجاد کننده می‌ای تعیین شود. این عناصر به صورت عام عبارتند از خودمختاری، شناخت و وابستگی متقابل و برابری که عواملی مانند امنیت، شهروندی و دموکراسی را برای محقق شدن نیاز دارند. به عبارت دیگر کیفیت زندگی در معنای واقعی آن نمی‌تواند مستقل از مناسبات، روابط و پیوندهای مشترک اجتماعی و وابستگی متقابل در زمینه عدالت توزیعی که امنیت شخصی و اقتصادی، حمایت شهروندی و حقوق انسانی را تضمین می‌کند، مفهوم سازی شود. در میان رویکردهای ساختاری به کیفیت زندگی، شرایط زندگی که شامل شرایط عینی و ذهنی متکی بر منابع و فرصت می‌ها شود، جایگاه ویژه ای دارد. همچنین نگاهی برابری خواهانه به مفهوم همبستگی اجتماعی به عنوان هسته مرکزی این رویکرد مدنظر قرار دارد و کیفیت زندگی در رابطه ای دیالکتیک میان سطوح خرد و کلان اجتماعی تعریف می‌شود که آن عبارت است از برخورداری از توان مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی شان، از طریق چهار عامل همبستگی اجتماعی، امنیت اقتصادی و اجتماعی، توانمندی اجتماعی و ادغام اجتماعی. در این رویکرد بازیگران اجتماعی (گروه) ها نهادها و سازمان بر اساس (ها مشارکت، تفاهم، عدالت اجتماعی و تایید اجتماعی با یکدیگر کنش دارند) غفاری و امیدی، ۱۳۸۷). همان می‌طور که مطالب اشاره شده رسید توان به این نتیجه که کیفیت زندگی دارای وجوه چندگانه است. از یک سو، مفهومی اقتصادی — اجتماعی است که در حوزه های رفاه و برابری اجتماعی کاربردهای بسیار دارد. از سوی دیگر، مفهوم بین رشته ای است که بهترین جایگاه آن، همراه دانستن آن با مفهوم توسعه و قرار زیر دادن آن در مجموعه توسعه ابعاد اجتماعی و انسانی است. این مفهوم در زبان انگلیسی با تعابیری نظیر استانداردهای زندگی، کیفیت زندگی و نظایر آن مشخص می‌شود. البته بین اساندا تفاوت ردهای زندگی و کیفیت زندگی، هایی وجود

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

۵۵

دارد. استاندارد زندگی عبارت است از سنجش رفاه اقتصادی افراد برحسب درآمد، قدرت خرید این درآمد، پرداخت های انتقالی و دیگر خدماتی که به عنوان مکمل درآمدی به افراد ارائه می‌شود. کیفیت زندگی، معنای کلی تری دارد و ناظر بر شرایط اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است که افراد در آن زندگی می‌کنند. شاخص ترین عبارت های کیفیت زندگی اند از: دسترسی افراد به ضرورت های زندگی نظیر غذا، آب آشامیدنی سالم، لباس و مسکن. علاوه بر این رورت ها، ضد افراد های زندگی شامل مواردی مانند دسترسی به خدمات ضروری که به توانمندساختن آن می‌ها کمک

می‌کند نیز شود، نظیر آموزش، نظام مراقبت بهداشتی، ارتباطات، سیستم‌های حمل و نقل و غیره. براین اساس باید گفت که "زندگی سطح" برآیندی از استانداردهای زندگی و کیفیت زندگی است که ابعاد کمی و کیفی زندگی افراد را در برمی‌گیرد. واقع، مفهوم سطح زندگی جامعیت بیشتری دارد و از این رو شاخص‌های تعریف‌کننده آن، ارتباط زندگی با شاخص‌های دیگر توسعه اجتماعی دارد (۳۹۷: ۱۳۹۰) عنبري، (البته باید اشاره شود که در این پژوهش تحت عنوان متغیر کیفیت زندگی تلاش شده است برخی از شاخص‌های سطح زندگی) در معنای استاندارد زندگی و کیفیت زندگی (مورد سنجش قرار گیرد. اما از واژه، آنجایی که براساس برخی ادبیات موجود کیفیت زندگی شمولیت لازم را دارد، در این پژوهش نیز از این اصطلاح استفاده شده است. دلیل دیگر این اقدام را نیز می‌توان بررسی شاخص مورهای د نظر با استفاده از پیمایش عنوان کرد که در آن استانداردهای موجود چندان مورد توجه نبوده و بیشتر بعد ذهنی سطح زندگی مورد بررسی قرار گرفته که از این جهت استفاده از مفهوم کیفیت زندگی مناسب‌تر به نظر رسد. همانطور که پیش از این نیز اشاره شد، در پژوهش حاضر و پس مطالعات اسنادی صورت گرفته دو متغیر سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی به عنوان متغیرهای اساسی تشکیل‌دهنده توسعه اجتماعی انتخاب و برای هر یک از آن شاخص‌ها. هابی تعریف شده است از جمله شاخص‌های مطرح شده برای سنجش سرمایه اجتماعی می‌توان به اعتماد (در چهار بعد بنیادی، بین شخصی، تعمیم نظام یافته و اعتماد به همبستگی)، (تخصصی‌های اجتماعی) با سه مولفه هماهنگی ساختاری، وحدت نمادی و تقابل (و مشارکت اجتماعی) در دو بعد ذهنی و عینی که در بعد عینی نیز هر دو بخش رسمی و غیر رسمی مورد بررسی قرار گرفته است (اشاره کرد برای متغیر کیفیت زندگی نیز شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی

۱. transfer payments.

فصلنامه پژوهش ۵۶ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

سلامت روانی، سلامت جسمانی، احساس، (در ابعاد جانی، مالی، شغلی، اخلاقی و انتظامی برابری جنسیتی، دسترسی به خدمات، رضایت از محیط و مشارکت اجتماعی مورد سنجش قرار گرفته است. می‌توان تصویر زیر شاخص توان متغیرها و آن‌های مورد بررسی در این پژوهش و ارتباط‌ها با یکدیگر را مشاهده کرد. مدل نظری پژوهش با توجه به ادبیات و مبانی نظری طرح شده در پژوهش و ترسیم مدل نظری پژوهش تصویب (می‌توان فرضیه توان: های پژوهش را به قرار زیر تدوین کرد سرمایه اجتماعی کیفیت زندگی توسعه اجتماع مشارکت اجتماعی احساس سلامت روانی سلامت احساس برابری جنسیتی دسترسی به خدمات رضایت از محیط مشارکت

اعتماد ۱۱

همبستگی اجتماعی

مشارکت اجتماعی

۵۷ بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

- بین سرمایه اجتماعی ساکنان شهر تهران و توسعه اجتماعی این شهر رابطه معنادار وجود دارد. - بین کیفیت زندگی ساکنان شهر تهران و توسعه اجتماعی این شهر رابطه معنادار وجود دارد. - بین سرمایه اجتماعی ساکنان شهر تهران و کیفیت زندگی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد. سرمایه اجتماعی و کیفی. یت زندگی بر توسعه اجتماعی شهر تهران تاثیر دارند. روش پژوهش شناسی نوع مطالعه در این پژوهش از نظر مسیر توصیفی - تبیینی، از نظر هدف کاربردی و از نظر میزان ژرفایی، پهنانگر و از نظر زمان مقطعی است و روش گردآوری داده‌ها نیز پیمایش بوده است. جامعه کلیه آماري این پژوهش ي ساکنان مناهانه ۲۲ طق ي شهر تهران است که بر اساس ۱۳۹۰ آخرین سرشماری مرکز آمار ایران که در سال انجام شده است، مجموع آن در مناطق (۲۲) شهری ت ۸۲۴۴۷۵۹ منطقه نفر اسمداد ۱۳۹۲) سایت مرکز آمار ایران، (با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه، تعداد ۴۰۰ نفر با استفاده از روش تصادفی طبقه ای متناسب با حجم ۲۲ در مناطق گانه انتخاب و پرسش نامه های طراحی شده در مصاحبه حضوری با آن‌ها تکمیل پژوهش ۱۶ گردیده است. اعتبار ابزار پرسش (با استفاده از اعتبار صوری و ارزیابی‌ها و درونی‌پایایی آن با استفاده از پایایی همسانی آلفای (۰.۸۳) (مورد سنجش قرار گرفته است در رابطه با روش نمونه گیری لازم است به این نکته اشاره شود که جهت تعمیم بود پذیر ن یافته های شهر تهران از طرح فنی نمونه مناطق تهران ۲۲ گیری در گانه ۱۳۹۰) عبدي، (استفاده شده است. در این تهران طرح محلات شهر (بدون توجه به منطقه (با توجه به برخی از ویژگی های اقتصادی اجتماعی به ده خوشه تقسیم بندی شده اند. در پژوهش حاضر از تمامی ده خوشه بلوک‌هایی پرسشنامه) با رعایت نسبت جمعیت محلات نمونه (انتخاب و گردیدها تکمیل. د یافته بخش های پژوهش نیز در دو توصیفی با استفاده از آماره های فراوانی، درصد، نما، میانه آزمون

SPSS و میانگین و در بخش استنباطی با استفاده از نرم‌افزار و های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره ارائه شده است.

1. validity 2. Reliability

فصلنامه پژوهش ۵۸ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

یافته پژوهش های ۴۰۰ از مجموع ۴۹ پاسخگو (۱۹۶ درصد ۵۱ نفر (را زنان و ۲۰۴) درصد فر (را مردان تشکیل داده ۳۹۸۰ اند. میانگین سن پاسخگویان و بیشترین فراوانی مربوط به افرادی است که دارای ۲۰ سن سال بوده فراوانی اند. بالاترین (نما (در متغیر وضعیت تاهل مربوط به افراد متاهل) با ۶۰۸ (۱۳ درصد (و کمترین آن‌ها درصد (به افراد مجرد بر اثر طلاق مربوط بوده است. قومیت فارس ۵۳۸ (غالب پاسخگویان را) با درصد (آذری ۳۴۵) ها و پس از آن ها درصد (تشکیل داده تعداد اند. بالاترین (۳۲۳) (نما (در وضعیت تحصیلات را نیز درصد (افرادی تشکیل داده اند که دارای مدرک دیپلم یا پیش دانشگاهی بوده اند. میانگین سرمایه اجتماعی پاسخگویان که از جمع امتیازات اعتماد اجتماعی (در چهار بعد اعتماد بنیادی، بین شخصی، تعمیم یافته و اعتماد به نظام همبستگی اجتماعی، (های تخصصی) با سه شاخص هماهنگی ساختاری، تقابل و وحدت نمادین (و مشارکت اجتماعی ۲۹۳) در دو بعد رسمی و غیررسمی (حاصل شده است، (در بازه ۶ تا ۰ (و میانگین متغیر کیفیت زندگی) که حاصل جمع امتیازات شاخص های احساس امنیت، سلامت جسمانی، سلامت روانی، احساس برابری جنسیتی، دسترسی به خدمات، رضایت از (بازه ۲۵۴) (محیط و مشارکت اجتماعی بوده است در ۶ تا ۰) (بوده است. میانگین توسعه اجتماعی شهر تهران نیز بازه ۲۷۴ ن در ۶ تا ۰) (به دست آمده است که نشان از توسعه اجتماعی پایین مناطق. گانه ۲۲ تر از متوسط در شهر تهران دارد در جدول ارائه شده در زیر می توان برخی از آمارهای توصیفی حاصل از داده های گردآوری شده در پژوهش را مشاهده کرد

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

۵۹

۱: جدول توزیع پاسخگویان برحسب متغیرهای مورد بررسی و آماره های توصیفی مربوط به آن‌ها متغیر تعداد درصد نما
میانگین - مرد - ۴۹ - ۱۹۶ جنسیت زن ۵۱ ۲۰۴ مرد ۳۹۸۰ ۲۰ ۱۰۰ ۴۰۰ سن

وضعیت تاهل

۸/۳۰ ۱۲۳ مجرد

متاهل --

۸/۶۰ ۲۴۳ متاهل ۳/۱ ۵ مجرد بر اثر طلاق مجرد بر اثر فوت ۳/۵ ۱۴ همسر

قومیت

۳۴۵ ۱۳۵ آذری

فارس - -

۰۳ ۱ ترکمن ۰۳ ۱ عرب ۵۳۸ ۲۱۵ فارس ۲۵ ۱۰ کرد ۴۵ ۱۸ لر ۲ ۸ گیلک ۲۳ ۹ نامشخص

میزان سواد

۸ ۳۲ بی سواد

دیپلم/ پیش دانشگاهی

-

۵۵ ۲۲ خواندن نوشتن ۱۰۳ ۴۱ ابتدایی ۱۳ ۵۲ راهنمایی/دیپلم/پیش ۳۲۳ ۱۲۹ دانشگاهی ۸۳ ۳۳ کاردانی
۱۸۵ ۷۴ کارشناسی ۴ ۱۶ کارشناسی ارشد ۰۳ ۱ دکتری ۳۰۹ ۳۰۹ زیاد ۱۰۰ ۴۰۰ اعتماد اجتماعی

سرمایه اجتماعی

همبستگی ۴'۱۸ ۴'۱۶ کاملاً ۱۰۰ ۴۰۰ اجتماعی ۱'۵۶ ۱'۵۱ اصلاً ۱۰۰ ۴۰۰ مشارکت اجتماعی

کیفیت زندگی

۲'۱۹ ۲'۱۹ کم ۱۰۰ ۴۰۰ احساس امنیت ۳'۹۶ ۴ کاملاً ۱۰۰ ۴۰۰ سلامت روانی ۴'۳۳ ۴'۶۲ زیاد ۱۰۰
 ۴۰۰ سلامت جسمانی ۲'۱۶ ۲'۱۶ اصلاً ۱۰۰ ۴۰۰ برابری جنسیتی دسترسی به ۲'۸۵ ۲'۸۵ زیاد ۱۰۰ ۴۰۰
 خدمات ۲'۶۷ ۲'۶۶ زیاد ۱۰۰ ۴۰۰ رضایت از محیط

توسعه اجتماعی

۲'۹۳ ۲'۹۲ کم ۱۰۰ ۴۰۰ سرمایه اجتماعی ۲'۵۴ ۲'۵۷ زیاد ۱۰۰ ۴۰۰ کیفیت زندگی ۲'۷۴ ۲'۷۳ تاحدودی
 ۴۰۰ ۱۰۰ توسعه اجتماعی

پژوهش برای کشف روابط و تاثیر دو متغیر (سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی) بر توسعه اجتماعی نیز از آزمون های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است، که نتایج آن در زیر آمده است. آزمون فرضیه پژوهش های در این بخش از مقاله به ارائه نتایج آزمون های انجام شده (ضریب همبستگی و رگرسیون) برای آزمون فرضیه های ارائه شده در پژوهش پرداخته شده است. رابطه بین کیفیت زندگی شهروندان تهرانی و توسعه اجتماعی شهر تهران همان طور که نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد، با توجه به عدد $sig:0/000$ دست آمده در سطح معن داری ۰'۰۱ در سطح معناداری (۹۹) سطح اطمینان درصد (بین کیفیت زندگی شهروندان تهرانی و توسعه اجتماعی شهر تهران رابطه معنادار وجود دارد) (۰'۹۱۴) دارد. همبستگی موجود بین این دو متغیر نیز (نشان از رابطه مستقیم مثبت در سطح بسیار قوی بین این دو متغیر دارد. بدین معنا که با افزایش کیفیت زندگی شهروندان تهرانی بر

۶۱

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

توسعه اجتماعی شهر تهران افزوده و با کاهش آن از توسعه اجتماعی شهر تهران کاسته خواهد شد. رابطه بین سرمایه اجتماعی شهروندان تهرانی و توسعه اجتماعی شهر تهران $sig:0/000$ نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد در سطح معناداری (۰'۰۱) (۹۹) سطح اطمینان درصد (بین سرمایه اجتماعی شهروندان تهرانی و توسعه اجتماعی شهر تهران) (۰'۵۸۹) شهر تهران رابطه معنادار وجود دارد. همبستگی موجود بین این دو متغیر نیز (نشان از رابطه مستقیم مثبت در سطح متوسط بین این دو متغیر دارد. بدین معنا که با افزایش سرمایه اجتماعی شهروندان تهران بر توسعه اجتماعی شهر تهران افزوده و با کاهش سرمایه اجتماعی از توسعه اجتماعی شهر تهران کاسته خواهد شد. رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان همان پژوهش طور که در آزمون دو فرضیه پیشین مشاهده شد بین متغیرهای مستقل (سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی) (و متغیر وابسته پژوهش) توسعه اجتماعی (رابطه معنادار وجود داشت. در این آزمون این موضوع بررسی شده است که آیا بین دو متغیر مستقل پژوهش نیز رابطه معناداری وجود دارد یا خیر. نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد در، اطمینان $sig:0/000$ 0,01 سطح معناداری ۹۹ و سطح (درصد، بین سرمایه اجتماعی شهروندان تهرانی و کیفیت زندگی آن ها رابطه معنادار وجود دارد. همبستگی موجود بین این دو متغیر نیز (نشان از رابطه مستقیم مثبت در سطح ضعیف بین این دو متغیر دارد. بدین معنا که با افزایش کیفیت زندگی شهروندان تهرانی بر میزان سرمایه اجتماعی آن ها افزوده و با کاهش آن از سرمایه اجتماعی آن ها کاسته خواهد شد. البته رابطه این دو متغیر دو طرفه بوده است. به این معنا که تأ و با کاهش هر یک بر دیگری نیز. اثرگذار است. خلاصه نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون، برای تعیین رابطه معنادار میان متغیر سرمایه اجتماعی شهروندان تهرانی و توسعه اجتماعی شهر تهران و همچنین رابطه کیفیت زندگی شهروندان تهرانی و توسعه شهر تهران و نهایتاً رابطه بین دو متغیر مستقل پژوهش) سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (در جدول زیر ارائه شده است.

آزمون ۲ جدول خلاصه همبستگی های ضریب اجتماعی سرمایه زندگی کیفیت اجتماعی توسعه سرمایه اجتماعی پیرسون ۵۸۹/۰ ۲۱۱/۰ (***) ۱ همبستگی (***) سطح معنا دو داری ( ) ۰۰۰/۰ ۰۰۰/۰ ۰۰۰/۰ دامنه کیفیت زندگی پیرسون ۹۱۴/۰ (***) ۱ همبستگی (***) سطح معنا دو داری ( ) ۰۰۰/۰ ۰۰۰/۰ ۰۰۰/۰ دامنه توسعه اجتماعی پیرسون ۹۱۴/۰ (***) ۵۸۹/۰ (***) همبستگی سطح معنا دو داری ( ) ۰۰۰/۰ ۰۰۰/۰ ۰۰۰/۰ دامنه ** است ۰/۰۱ همبستگی در سطح معنادار دو ( ) دامنه تا
 اثر سرمایه اجتماعی شهروندان تهرانی و کیفیت زندگی آن ها بر توسعه اجتماعی شهر تهران برای تبیین رابطه دو متغیر مستقل (سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی) و توسعه اجتماعی از رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. اولین جدول ارائه شده در خروجی آزمون بیان کننده آن است که یک مدل برای تبیین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته مورد استفاده قرار گرفته است. روش ورود متغیرها به مدل نیز روش همزمان بوده است و متغیرهای مستقل به طور هم شده زمان وارد معادله اند. شده ۳ جدول (۱) متغیرهای وارد شده/حذف تعداد مدل شده متغیرهای وارد شده متغیرهای حذف روش زندگی کیفیت همزمان ۰ سرمایه اجتماعی اجتماعی (۱) متغیر وابسته: توسعه یک جدول تحلیل واریانس طرفه و سطح معنا بداری ۰/۰ (دست آمده (نشان می دهد که در سطح معنا ۰/۱ داری تغییرات در متغیرهای مستقل بر تغییرات واریانس متغیر وابسته تأثیرگذار است. همچنین اعداد حاصل در ستون مجموع مجزورات که در ردیف باقیمانده قرار

۶۳ بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

۰/۰۰۰) دارد (نشان دهنده قدرت بالایی تبیین مدل موجود برای بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته پژوهش است. زیرا هرچه مقدار مجموع مجزورات باقیمانده کوچکتر از مجموع مجزورات تبیین رگرسیون باشد توان می گری مدل را بیشتر نمایان سازد. یک ۴ جدول تحلیل واریانس طرفه تعداد مدل مجزورات مجموع آزادی درجه مجزورات معناداری F میانگین

۰/۰۰۰/۰ ۰۵۸۹۵/۸ ۲۷۱۴/۱۷ ۴۲۸/۳۵ رگرسیون ۰۰۰/۰ ۳۹۷ ۰۰۰/۰ باقیمانده ۴۲۸/۳۵ جمع ۳۹۹

داده های حاصل از جدول ضریب ۱ ها و ضریب تاثیر استاندارد نشان می دهد که اثر دو متغیر سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی بر توسعه اجتماعی شهر تهران معنادار است. چنین ضریب تأثیر استاندارد شده نشان زندگی اجتماعی (۰'۸۲۷) دهد که کیفیت (بیشتر از سرمایه) ۰'۴۱۵ (بر توسعه اجتماعی شهر تهران موثر بوده است. هم چنین توان به این نکته اشاره ۰'۴۱۵ کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر سرمایه اجتماعی به میزان انحراف استاندارد بر توسعه اجتماعی شهر تهران افزوده خواهد شد. و به ازای یک انحراف استاندارد در متغیر کیفیت زندگی، توسعه اجتماعی شهر تهران به میزان انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت. همبستگی مرتبه صفر نیز این موضوع را تایید می کند که کیفیت زندگی تاثیر بیشتری بر توسعه اجتماعی شهر تهران دارد. زیرا عدد به ۰'۹۱۴) دست آمده (که ضریب همبستگی این متغیر بدون وجود متغیر کنترل را نشان می دهد، بیش از ضریب مرتبه صفر سرمایه اجتماعی (۰'۵۸۹) است ضریب همبستگی تفکیکی نیز که نشان از اثر یک متغیر مستقل بر متغیر وابسته پس از حذف میزان همبستگی این دو متغیر با سایر متغیرها است، نشان از آن دارد که با حذف هر یک از متغیرهای مستقل (بین متغیر باقی مانده و متغیر، سرمایه اجتماعی یا کیفیت زندگی وابسته) توسعه اجتماعی (همبستگی کامل وجود دارد

Beta .۱

فصلنامه پژوهش ۶۴ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

و در نهایت ضریب همبستگی نیمه تفکیکی که میزان همبستگی بین یک متغیر مستقل با متغیر وابسته را، پس از حذف اثر خطی سایر متغیرهای مستقل بر متغیر مستقل مورد نظر) و نشان می دهد، (نه متغیر وابسته دهد، حاکی از آن است که متغیر کیفیت زندگی در زمان حذف اثر خطی متغیر سرمایه اجتماعی بر خود، تاثیرگذاری بیشتری (میزان به ۰'۸۰۸) (بر توسعه اجتماعی شهر تهران خواهد داشت. ضریب عامل ۵ جدول ها) های مشترک

تعداد مدل

ضریب های نشده استاندارد

ضریب‌های استاندارد شده

معداری t

همبستگی‌ها

ضریب تاثیر استاندارد نشده

خطای استاندارد

ضریب تاثیر استاندارد شده

مرتبه صفر جزئی تفکیکی/

نیمه تفکیکی

۱) (۰۰۰/۱ ۰۰۰/۰ ۰۰۰/۰ ۲۳۰۵۰۱۳۸۰۰۰/۰) عدد ثابت سرمایه ۰/۴۰۵ ۰۰۰/۱ ۵۸۹/۰ ۰۰۰/۰ ۵۵۷/۵۱۴۴۸۹۱۸۰۰۰/۰
۰/۴۱۵ ۰۰۰/۰ ۵۰۰/۰ ۵۰۰/۰ ۹۱۴/۰ ۰۰۰/۱ ۸۰۸/۰ ۰۰۰/۰ ۹۱۴/۰ ۰۰۰/۰ ۲۶۳۴۹۷۶۳ ۲۷۰/۱۰۲۶۳۴۹۷۶۳ ۰۰۰/۰ ۸۲۷/۰ ۰۰۰/۰ ۵۰۰/۰
زندگی

بحث و نتیجه‌گیری ۱۹۶۰ از اواسط دهه میلادی، با ظهور پیامدهای منفی حاصل از رشد، جایگاه رشد اقتصادی به عنوان هدف اصلی توسعه مورد پرسش و تردید قرار دهه ۱۹۹۰ گرفت. در اوایل سازمان ملل، گزارش توسعه ای را با رویکرد به توسعه انسانی منتشر کرد و از اواسط این دهه، به ویژه در پی صدور بیانیه آمستردام، مولفه‌های مربوط به توسعه اجتماعی نظیر سرمایه ادبیات اجتماعی به توسعه راه یافت و به تعبیری در سلسله مراتب اهداف توسعه تغییراتی حاصل گردید که با تاکید سازمان ملل، مبحث بهزیستی اجتماعی و کیفیت زندگی در راس هدف. های توسعه قرار گرفت این تغییر پارادایمی با تغییر هدف‌های توسعه هزاره‌ت نیز تقویت گردید؛ اهداف هشده‌گانه‌ای که همگی به مسایل اجتماعی نظیر آموزش، فقرزدایی، بهداشت، محیط زیست، برابری جنسیتی و مشارکت در توسعه تاکید دارند. با این گذار پارادایمی در نظریه های جدید توسعه، ارتقاء مطلوبیت، رضایت خاطر ذینفعان برنامه‌های توسعه ای و در نظر گرفتن خواست جمعیت هدف، اهمیت پیدا کرد. (۱۳۸۸) غفاری و امیدی، توسعه شاخص اجتماعی با توجه بیشتر به های انسانی توسعه همچون اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی، امنیت و احساس امنیت و کیفیت زندگی تلاش نموده است تا مفهوم

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

۶۵

توسعه را به سوی مولفه های انسانی نزدیک و از مولفه های اقتصادی دور گرداند و یا حداقل در مقامی یکسان جای دهد. به توسعه یان دیگر اجتماعی هدف خود را به روزی مردم به عنوان جامعه هدف برنامه توسعه های می ای انتخاب و برای تحقق آن تلاش نماید. گسترش روزافزون شهرنشینی در کشورهای جهان نیز پرداختن به این مفهوم در شهرها را اهمیتی دو چندان بخشیده است. توسعه اجتماعی در شهرها تا به امروز کمتر مورد توجه مدیران شهری قرار گرفته و توسعه شهری آن (در مفهوم کالبدی و فضایی آن) در مرکز توجه. ها قرار داشته است از این رو توجه بیشتر به شاخص های اجتماعی در توسعه ملی و به طور محدودتر در توسعه شهری از اهمیت فراوانی برخوردار است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که متغیرهایی چون اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی و مشارکت اجتماعی، به عنوان مفاهیمی که در رابطه مستقیم با شهروندان و تعاملات آن می‌ها بایکدیگر و با ساختار جامعه برقرار کنند، دارای اهمیت فراوان بوده است. اهمیتی که شاید تا به حال از سوی مدیران کلان به طور عام و مدیریت شهری به. طور خاص دور بوده است هر چند که نباید از عوامل اقتصادی، سیاسی، جمعیتی و... نیز غافل شد، اما نحوه تعامل میان شهروندان و مدیران شهری از جمله عوامل بسیار مهم در این زمینه است. میزان سرمایه اجتماعی پایین متوسط تر از حد (حاصل می‌تایج پژوهش) را توان زنگ خطری برای جامعه تلقی کرد. زیرا هیچ برنامه یگ از ریزی های صورت گرفته در جامعه بدون مشارکت شهروندان، که لازمه آن وجود احساس همبستگی در کنار اعتماد اجتماعی است، محقق نخواهد شد و دست هدف یابی به امکان های از پیش تعیین شده نخواهد پذیر. بود کیفیت زندگی نیز که در این پژوهش با متغیرهایی چون احساس امنیت اجتماعی، سلامت جسمانی، سلامت روانی، رضایت از محیط، احساس برابری جنسیتی، دسترسی به خدمات و مشارکت اجتماعی (در دو بعد رسمی و غیررسمی) سنجیده شده، از حد متوسط پایین تر بوده است. این موضوع نیز نشان از پایین بودن سطح کیفی زندگی انسان‌هایی دارد که به عنوان سرمایه های انسانی موجود در جامعه باید در مسیر پیشرفت جامعه

تاثیرگذار باشند. توجه به کیفیت زندگی ساکنان شهر تهران زمانی اهمیت بیشتری می یابد که با توجه به نتایج آزمون رگرسیون، در تحقق توسعه اجتماع مهم عی شهر تهران ت ترین عامل بوده و بیشترین آدثیر را اشته است.

فصلنامه پژوهش ۶۶ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

با توجه به رویکرد مدیریت شهری و مدیریت کلان جامعه و توجه به بحث توسعه اجتماعی در فصل هفتم و هشتم برنامه چهارم توسعه (۱۳: ۱۳۹۰) مجمع تشخیص مصلحت نظام، (و فصل سوم برنامه پنجم توسعه لا ۱۳۹۱) منصور، (زم است تا به متغیرهای تشکیل دهنده توسعه اجتماعی) به دور از شاخص های اقتصادی تنها و با در نظر گرفتن شاخص های اجتماعی (توجه بیشتری شود و در جهت افزایش سطح آن اقدام جدي هاي . تري صورت گیرد بدون شك تحقق اهداف بلندمدت چشم) ۲۰انداز ساله (و میان مدت برنامه) های (توسعه نیازمند افرادی است که در کنار توانمندی و سطح بالایی شاخص های اقتصادی در شاخص های اجتماعی) از جمله سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (نیز توانمند بوده تا با تغییرات نهادی و ساختاری به بهبود شرایط موجود کمک نمایند. زیرا توسعه در هیچ جامعه ای محقق نخواهد شد مگر آنکه آگاهی، خردمندی، علم گرایی، اعتماد متقابل، تعهد، همبستگی اجتماعی، رفاه، امنیت و احساس امنیت، برابری جنسیتی، سلامت روانی و جسمی و... می (که همگی را توان تحت عنوان توسعه اجتماعی نام نهاد (در جامعه وجود داشته باشد. منابع فارسی ت [۲]. (تأثیر ۱۳۷۸). احمدی، توسعه شهرنشینی بر توسعه اجتماعی با تأکید ر شهر تهران الزهراء. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه . م [۲]. (جامعه توسعه ۱۳۸۰). ازکیا، شناسی . تهران: کلمه، چاپ سوم م [۲] ازکیا، . (جامعه توسعه ۱۳۸۷). غ ر ، و غفاری شناسی . تهران: کیهان، چاپ هفتم ح [۲]. (رابطه ۱۳۸۸). تولایی، کار کودک با توسعه اجتماعی پایان نامه کارشناسی ارشد رشته رفاه اجتماعی، گروه آموزشی مدیریت رفاه اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی. ح [۲] رفیعی، . و . (۱۳۸۰). س، مدنی بررسی تطبیقی دیدگاه های توسعه و رفاه اجتماعی در ایران . مجموعه مقالات همایش توسعه اجتماعی. تهران: علمی و . ۱۰۰ - ۷۱ فرهنگی، ص آبان [۲]. (ویژگی ۱۳۹۲) سایت شهرداری تهران های شهر تهران . قابل دسترس در www.Tehran.ir :اینترنت

بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران

۶۷

سال 1392). [۲] سایت مرکز آمار ایران (مرداد ماه جمعیت شهرستان تهران به تفکیک سن، جنس و خانوار : www.sci.org.ir قابل دسترس در اینترنت [۲]. (روش ۱۳۸۰). شمعدانی حق، ع ابعاد شناختی توسعه اجتماعی شاخص های کمی و کیفی، (مجموعه مقالات همایش توسعه اجتماعی تهران: علمی و فرهنگی، ، ۲۷۶ - ۲۴۹ ص م [۲]. (جامعه فرهنگ ۱۳۹۰). عنبري، شناسی توسعه، از اقتصاد تا . تهران: سمت ع [۲]. (نمونه ۱۳۹۰). عبدی، طرح فني گيري نظرسنجي ۲۲ هاي شهري در مناطق گانه شهر تهران. تهران: دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران ا [۲] (1390). فتحی، مروری بر روند شهرنشینی در ایران طی نیم قرن اخیر . هفته نامه . خبری — تحلیلی برنامه تهران: روابط عمومی معاونت ریزی و نظارت . ۴۰۶ راهبردی رئیس جمهور . سال نهم، شماره ۱ س (1384). [۲]. فیروزآبادی، ابررسی سرمایه اجتماعی و عوامل اثر بر شکل گیری آن در شهر تهران پایان نامه دکترای جامعه شناسی. دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران. 1384). [۲] کلانتری، صمد و محمدگنجی شاخص های توسعه اجتماعی و اقتصادی در ایران موسسه اطلاعات سیاسی و اقتصادی. تهران: نوزدهم، اطلاعات. سال شماره ۲۱۱) ۸ و ۷ ص ۲۱۲ و ۱۶۰-۱۴۶. (پیاپی خ 1388). [۲]. کلانتری، برنامه ریزی و توسعه منطقه ای تئوری (ها و تکنیک). (ها تهران: خوشبین، چاپ سوم. م [۲] لشکری، فروردین (۱۳۹۱). شاخص های کمی و کیفی توسعه اجتماعی قابل modiryar.com: دسترس در اینترنت به آدرس پژوهش [۲] مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک، معاونت های فرهنگی و اجتماعی، گروه پژوهش های اجتماع). (شاخص ۱۳۹۰ ی بررسی های توسعه ایران اجتماعی در . تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک. گزارش راهبردی، شماره ۱۱۰. ی

فصلنامه پژوهش ۶۸ ۱۳۹۴ تابستان، شماره بیست و هفتم، اجتماعی، سال هفتم

م 1386). [۲]. مقبولی اقبالی، بررسی اعتماد اجتماعی شهروندان به عنوان مؤلفه مؤثر بر مشارکت و همکاری آنان با شهرداری، مطالعه موردی: شهر تهران. پایان نامه دانشکده کارشناسی ارشد، اجتماعی تهران، علوم دانشگاه . ج [۲]. (برنامه ۱۳۹۱). منصور، قانون پنج ساله توسعه پنجم ایران جمهوری اسلامی. تهران: دوران، چاپ سوم

انگلیسی Social [۲] Nisbet, R. A. (1980) History of the Idea of Progress. Terans action publishers [۲] Social Progress Imperative (2013). Social Progress Index: Measuring National Progress. Social Progress

Imperitive. Retrieved 02 August 2013: www.socialprogressimperative.org/data/spi/methodology

The Economist.(2013). Beyond GDP:
[.www.economist.com/blogs/feastandfamine/2013/04/socialprogress](http://www.economist.com/blogs/feastandfamine/2013/04/socialprogress)